

Kads (Arkādijs Buls)

A. t.26047685, arkadijs.buls@inbox.lv

Atslietā debess

(Nāvestīgs plājiens trīs gampos)

Nemas:

MĀTE
TĒVS
MARE
PĒTARS
VĀĶIS
PASTULBAIS

Vaktsvieta. Paaugstināta uz balķu balstiem, lai matāms viedums. Vāķis aiz galda iesnauadies. Atpakaļ kāpdamies, uzlavās Pētars. Pamana Vāķi, apjūk. Lejāk dzirdami saucieni.

MĀTE. Kur šis pazuda? Atkal izspruks!

TĒVS. Es vairs... Jau tā bez dukas...

PASTULBAIS. Ehē... heeē ...

MĀTE. Nelon lampāt čurmā! Šķiežamies katrs uz savu drosu!

TĒVS. Pa vienam? Ja kopā nevaram, kur ta...

MĀTE. Aplinki, aplinki... un tad kopā virsū!

PASTULBAIS. Eh...ehēhe...

MĀTE. Hipramrasā un acis vaļā – tiklīdz kāds viež oranžu kreklu, tā, jakcik, jakcik...

PASTULBAIS. Eh, heēhe! Viņam, reku, tak – rozā!

MĀTE. Viensalgs – rozā vai oranžs, tas pats lillā vien ir. Rau tā, tiklīdz ierauga sārkanu kreklu, tā aurē un dod citiem zīmi. Nu, lencam, lencam!

(Troksnis ārā attālinās. Pēters uzgrūžas ķeblim. Vāķis pamožas. Miega iespaidā neapjauš notiekošo. Slauka siekalas, kas tek pāri lūpām. Pēters pēkšņi paceļ tāldzirdes ragu.)

VĀĶIS. Ko blenz? Kausies?

PĒTARS. Ko –ē?

(tāldzirdes uzriktē) Ēmmm...apstrēbies kā blūzga...

VĀĶIS. Ka ne pats, ja uzjūc tādā nerezē.

PĒTARS. (tāldzirdes ragā) Jā, jā...jā. Jā. Jēdzu, jēdzu...ja. Jā...jā...jā...

VĀĶIS. Kur šī?

PĒTARS. Kas?

VĀĶIS. Mare!

PĒTARS. Mare?

VĀĶIS. Kur ta tā? Bija, ekur,... pati ļāvās... tā saderīgi... neķepurojās nemaz... Pa miegam vai?

Kas tur mēļoja ar tevi?

PĒTARS. Pats.

VĀĶIS. Ko? Pats?

PĒTARS. Pats.

VĀĶIS. Kāpēc?

PĒTARS. Raida sveikas.

VĀĶIS. Pats par sevi... Ko grib?

PĒTARS. Vairs neko.

VĀĶIS. Neko? Par ko ta...?

PĒTARS. Tev spindzina un glindzina. Pats spindzina... pa to te tālgvelzi. Spindzina, spindzina, spindzina, spindzina – ne jutenes no kāda... Vai plīst nīgrumā, kad patrāpos es... Klieudz, brēc, lai diebu...apviežu, izdaros...

VĀĶIS. Nieku aizsnaudos.

PĒTARS. Hā! Veselu mūžību gandrīz, ja ne vairāk.

VĀĶIS. Hā! Ja vairāk – jau mielotos ar odziņām.

PĒTARS. Pa sapņiem.

VĀĶIS. Un kaut vai – kas tev par daļu!

PĒTARS. Rau, nāksies maksāt.

VĀĶIS. Tak, īsti nekur netiku.

PĒTARS. Tomēr, tomēr... stibī tik nu ūzas nost!

VĀĶIS. Kāpēc? Kāpēc uzreiz ar joni tā? Vai es tur... ka tev māte meitišķi liedz.

Eh, Mare, sapnis... guļ paēnā zem koka. Kā apģērbta... kā bez nekā... ka ne pats velns tur netiek gudrs. Nometos blakus – šī ne vārda. Krūtis gan sāk celāties kā trenktai. Man arī... vairs neder gaidīt. Noliecos un mutēju tā caur cauri vārgi, ka par sevi vai tīri izbīlī, jo nav,rau, manā paražā tā čubināties cisās – meičas lūpas atviežas, ka man pat siekala

noskrien... Bet te ar joni, sasper zibens, pagalam nereizē no koka zemē noļurīnīs tu. Vaktēji tur, vai?

Tev Māte Mari neatdos – gaidi, kad suns ar asti iesāks riet.

PĒTARS. Ķerīs vien pie pogām!

VĀĶIS. Ko tu mani tirini! Pa miegam vien.

PĒTARS. Velc ūzas nost!

VĀĶIS. Puis, ko satraucies?

PĒTARS. Atdod vadmalu, kā teicu!

VĀĶIS. I domāt nedomāju – tā kroņa. Kas tāds esi pēc galu gala? Paklīdzināšu vēl Pašam!

PĒTARS. Glīdzini, glīdzini! Apķer gan, ja sapīnāsies trakāk, vairs tevi nepestīšu.

Pats valodu ar tevi sarāvis. Pieteica noņemt tev mundierīti un nodabūt pie paša. Tevi neievīd no tiesas ne acu galā vairs.

VĀĶIS. Kāpēc nepabuksnīji?

PĒTARS. Netika likts. Un, rau, tā bijī aizkritis, kaut zvel ar bomi – neatmīgsi. Vēl vari uz ko cerēt, ja teitan netiepsies. Kad piktums pārskries – izlūgsies. Gan sēžas vietu par jaunu piešķiebs. Lai sods ,rau, neiekristu smags, bildīšu, ka tev patrāpījies sirgt ar apakšgala vainu.

Stīvē nost! Ka Pats pagalam neuzsprāgst... iekšās žults jau vārījās.

VĀĶIS. Ak, neļerksti – zinu tās briesmas!

(sāk izģērbties)

Kā tad... rau... man nu plikam apkārt diebt?

PĒTARS. Beigts no tā neklupsi. Jupis tevi, vēl reizi līdzēšu. Sev šekur, uzvelc manas valkas!

(abi apmainās drēbēm)

VĀĶIS. Eh, vien kriksi iesnaudos... Mare ... Mare.... Karstums spiež, rīkle susē, un šī guļ zem koka...paēnā...

PĒTARS. Žiberīgāk, žiberīgāk, ka atkaliņ nepiemiedz!

VĀĶIS. Oi, sapnis – ne izteikt, cik aplam vēlīgs. Viss tīri tā kā īstenībā un pat vēl trakotāk. Eh, ja nepamostos... ja ne tu tai kokā!

(Laukā dzirdams – kāds skrien koka tupelēs. Pastulbā balss: “Eheēhe... nekur... nekur nevaids... apcirsts visapkārt – nekur... Te slamsts nosvīda priekš acīm... riņķī nekur... eheēhe... heē... “ Koka tupelēm kludzot, uzskrien Pastulbais.)

PASTULBAIS. (Rāda Vāķim ar pirkstu un ņirdz.)

Eheēheē... nekur tu vairs neaizlēkosi. Visriņķī... apkārt... un te eheēheē... salenkts. Eheē... kur vairs... ar pa diegu neaizšmauksi... eheēheē, stulbā galva - izģērbies krāsains... eheēheē... tūdaļ viežams. Eheēheē... paliec rāms un klunčā līdzī.. Ehe, paklīdenis, meitu ģēģeris, zaglis... žeberē, nu, eheēē!

VĀĶIS. Ko, kā? Es, rau, īsteni vēl neko... Un kas tev arī?

PASTULBAIS. Spolē, spolē... eheēhē!

VĀĶIS. Kur ta?

PASTULBAIS. Tur ta...eheēheee. Bluķis uzstutēts un kāķis sliets. Noņņāps gribulim jaujas menti... eheēhe... Noskries kārums uz jaunuvītēm.hee... Tipā, tipā!

VĀĶIS. Ak,dies, tak, pa miegam... pati aplam ļāvās...

PASTULBAIS. Ko pātaro, vēl nav lūgšanu laiks! Nav zvanīts vēl! Vēl nava zvanīts! Nelien pirms... ehe... nelien pirms – gaisi, kad zvanīs!

(Sit Vāķim)

VĀĶIS. Par ko, ak, dievs!

PASTULBAIS. Ak, stulbeni, tu tāds! Lai matī, ka ne pārīnāks par citiem, eheēheē...

(Pastulbais atkal metas virsū Vāķim. Vāķis pēkšņi paķer blieždaiku, izšauj. Pastulbais atsprāgst nost.)

PASTULBAIS. Palīgos,glābiņu... Te teitan ... Māt, māt! Skubāk, teitan! Palīgos, māt!

(Pastulbais izšmauc laukā.)

PĒTARS. Ka ne ļauns – dodblieždaiku, aizstiepšu reizē ar mundierīti.

(Pētars tuvojas Vāķim, kurš atkal nejauši izšauj. Ieskrien Māte, meita Mare, Tēvs, Pastulbais.)

PASTULBAIS. Re ē, re ku. Ehē... blīkšķina...

MĀTE. Ak, dies – tas, rau, Vāķis!

PASTULBAIS. Ēe... rozā kreklis... :Lerpatās... tak, ārē... teici – sarkans.

MĀTE. Kā tāds, muldi nu!

(IeraugaPētaru.)

Ā... nu, klaus, jakcik, jakcik, re, kur tu iesprucis!

PĒTARS. Vai te liegts ietikt?

MĀTE. Rau, teitan bijīgie pieskrien. Izteikt, kas riņķī apkārt darās un līdzēr Vāķim mieru vāķēt sētā un kopību uz pareizību griezt, ka netiek mantība skādē.

Tu nešpetnis – kam pieķeries, tiek gandēts nost. Nekas tev nevaid svēts, jo nevaid pašam tev nekas, tu plīks kā izmests pasaulē pirms laika... ubags, zaglis tu!

Rau, valgs ļekā mests, nu, jakcik, tevi bluķim piežņaus.

PĒTARS. Es ne pie vainas.

MĀTE. Kam ta aizšmauci kā grēkāzis?

PĒTARS. Nemazam nemuku! Tā paātrāk vien slāju, tad skubāk, un mudīgāk, līdz iepatikās diebt.

MĀTE. Nu cauri – ar striķi kaklā netiks jauda bizēt. Rau, uz plača reizē ar stabu varēsi sapūt, ja nesolīsi turēties, ka no mums tas pašiem sev un visiem citiem teikts.

PĒTARS. Paldies, par daudz, māt, rūpestu – gan pats sev uztrāpīšu stigu.

MĀTE. Nu, jakcik, nekur vairs!

Rau, veiše, kā ietiki tu Vāķa lencās?

PĒTARS. Pats man uzticēja.

VĀĶIS. Līdz kamēr... Pats... Tā mēs... mēs pie norunas...

MĀTE. Klaus, Vāķi, šis netiklis tev, jakcik, jādabū uz papīra. Nem bakstīkli! Ar šo kauna cīpslu te neņemsimies dienām – kāpostu kubuli gaida.

VĀĶIS. Vai sanāks tur daudz?

MĀTE. Vairāk nekā citiem gadiem.

VĀĶIS. Vai skricelēt nāksies daudz?

MĀTE. Visu, visu, ko sabrūvējis... dabūsim uz papīra, rau, drošs, ka tur ar paliks. Un, jakcik, no kauna staba nekas vairs neatķēdēs. Atgīdīs, cik smagnējs dieva sods, un, āče, cik taisnīgs.

Skricelē, skricelē, rau, ka neplok salaide pašiem savā starpā. . Jakcik, sirds žaujas cauri ribām, regot, ka vaļā klimst tāds zaglis.

VĀĶIS. (Taustās kabatās .)

Kules tukšas – ko šis tev noņēmis?

PASTULBAIS. Ahāe... hehēee... būs izmetis uz ielas....

TĀVS. Atkaliņ izsvaidījis. Tā vienuviet vienmēr... un man tik vienādiņ jāstaipa slogs atpakaļ.

MĀTE. Klapē muldamdozes ciet, ka neizvelk pavalgu – rau, vakars patālu!

(Vāķim) Šis garnadzis riņķī vien un apkārt gar to manu meitu un, klaus, tas viņam velti , kā suņam gaidīt, ka no mēneša, jakcik, šam kaulu pasviedīs. Tak, rau, atšiebj zobus.

Jakcik, raunamies, āče, kāpostus sagrūst šķērmē. Pašiem ēšanai un pārējiem. Rau, iztikāna tiek un katrs ņem, kam tik vajag. Un, veiše, kam ta nevajag?

Tak Pētars, jakcik, ne reizi nava piestājis, tā kā pēc kāpostiem. Āče, nav niekalbim, ko atdarīt. Tak meitu , manu Mari, kantē sev un nepašvelps, lai kaut paldies pateiktu. Zaglis! Basām lenckā apkārt un vandās akmiņos, kas vākti, āče, nolijušā padebesī skalojas, kamēr vēl zvila nav jāceļ ballās, kāpostus slogot.

PĒTARS. Tie man pacierē pa kājām.

MĀTE. Kas tev liek klenderēt gar mūsu pakšiem? Kā citi pamanās, uziet līkumu apkārt. Rau, jakcik, kad ļauži nakts miegulī šņākuļo, tīšām tu savel akmiņus zem loga, kur tie debess rasu nedabon. Negramsties, ja ne savi!

PĒTARS. Vai tavi?

MĀTE. Manēji!

PĒTARS. Āre, kad ta tos dzemdināji?

PASTULBAIS. (zviedz) Ehhheēhe...

MĀTE. Nekraties, Pastulbais, ka, jakcik, kaulus neieskādē!

Klaus, Pētarīt, kad žākstīsies pie kāķa, rau, attapsi, kas kuram kā slogu sagādā.

Vāķi, ko minstinies, skribī, takšu!

VĀĶIS. Uzskrīpāt ta uzskrīpātu. Pie vakara nāktu galā un varētu bliezt ar zieģeli.

MĀTE. Rau, tad šņāpā vaļā! Teikšu Marei, te atnest ko vēderam.

Nem , meit, toveri, kur sautētie. Pastulbais, storē līdzī – vienai to neatstiept.

VĀĶIS. Uzšņāpt ta uzšņāptu. Ir nācies arī skrīvēt... bet kā tam zieģeli dabūt virsū, ja neesmu ģērbts mundierī? Ekur atkal bez zieģeļa rakstītam tā varēšana atkrīt, kas aplam ģeld tai savai reizei.

MĀTE. Paliēc, Pastulbais, nu tad, lai penderi ciešas! Mare, tu staigā – tev te, rau, nav ko blenzt!

MARE. Māt, no Pētera es neatstāšu!

MĀTE. Tu pret dievu, ja griez pret Māti! Klaus, ko liek!

MARE. Māt!

MĀTE. Klaus, vai tev! Pagažī tu man...

MARE. Ļauj viedēt, Māt, cik zemu pakritis tavs dievs.

MĀTE. Jakkik, rēgājies, rēgājies, ja tīk viedē ar, kā Pētaru negodā vedīs. Vēl, rau, acīs tev nav iekritis plīks puisietis. Gaidi, ka nogāna līdzī par negožu?

(Tēvam un Pastulbajam) Ko kā iemieti? Ķerstiet ciet!

Vāķi, āče, vai skaiti, ka maz par velti manus kāpostus kleksējis?

VĀĶIS. Nolikums... bez mundiera...

MĀTE. Ak, jakcik, nolikumi, norunas... Svarā kā rīsa sametas! Pret ļaužiem netrāpies – klaus, jakcik, ka neuzdomā tevi samitot ar citu.

VĀĶIS. Māt, vai es pret tevi! No manis kaut jel ko pat nakts sprīdī... tak nolikums - ne no manis aplam palaists. Paši kopā to priekš pašiem... sprukušam vaļā, rau, kaut kā apaušus jāuzmauc.

MĀTE. (Tēvam un Pastulbajam) Klaus, raujiet tam kamzoli nost! Laužat rokas! Kad naktsložņa vairs neslās apkārt, tikums, veiše, drošāk varēs zvilt.

(Pasrulbais un Tēvs uzbrūk Pēteram)

PĒTARS. (sāpēs) Māt!

MĀTE. Laužat stengrāk, žņaugāk, žņaugāk vēl. Man ar zagli, jakcik, nevaid laisties norunās!

PĒTARS. (sāpēs) Ak, dievs!

(Noplaiksnī zibens, nogrand pērkons. Dziļš klusums. Tad tikko dzirdama skaņa pieaug līdz pārmācīgam skaļumam. Pētaris tiek palaists vaļā. Ļaudis nometas zemē. Draudīgums rimst, ieskanās mūzika, kurai cauri dzirdamas zvanu skaņas. Ir pienācis svētais brīdis, ļaužus vienojot kopīgā lūgšanā.)

VISI. (izņemot Pētaru) Ak, Augstais, dod satīcību ar sevi, tāpat kā pašiem vienam pret otru. Ak, Augstais, tava svētīšana nonāk pār mums un nolīst pār mums tava gādība.

(Pētaris, nogrūsts zemē, pieceļas un virzās uz izeju.)

MĀTE. Ak, dies, ... ka tevi jods, kur tu?

PĒTARS. Rau, šķiet, viens zvans tur bimbambijā lēkā greizi. Aizvicošu apraudzīt, ka zvaniķis nav sūkalas pārstrēbies.

MĀTE. Ak, dievs! Dod ķengāzim kājas atlauzīt! Lai žaujas pleķī un diedelē, jakcik, kopības barā!

PĒTARS. Hahahā... Edz, Augstais mani neaiztur. Hahā... atlaiž pie zvaniķa tāpiņu nogaršot. Hahahā!

MĀTE. Ņerga, jau gar dievu mēli strīķē! Gan es pati savām rokām tevi... tu...

PĒTARS. Hahahā! Māt, klaus, jakcik, jakcik, veiše, es dieva dēls. Vien man ir atļauts iet, kad visa kopība uz ceļiem. Un pārraudzīt, kas kuram slēpts aiz ādas... ahā... un tad pačukstēt to pēcāk debesīs. Ar dievu, māt!

(Pētars aiziet. Ļaudis kavējas lūgšanā, kamēr mūzika izdziest, tad slienās kājās.)

MĀTE. Klaus, jakcik, jakcik... no tāda gaidi tik... vēl ne to vien... Ka lāsts nu negāžas pār galvu. Ače, nenovaktējām, viegli laidām ticību nodot. Un vislielā vaina, Vāķi, nu tiks skrīvēta uz tevi.

VĀĶIS. Māt, vai es... reiz tāds nolikums... pie pašas taisnības tas tur tā aplam likts.

MĀTE. Kā noglumis akmenis, rau, izšļuka no rokām. Ko brīnā gaidat vēl... ače, diebiet, dzeniet, sprinģājiet līdz zeņķis vākts, un bluķī slēgts, kamēr debess vēl nav sagāzusies pāri mums!

(Mare aizskrien)

MĀTE. Ak, dies, tā spindzele aizstiepās. Pasarg, Augstais, ka tik netiek abi kopā. Piešvilps vēl ko meitēnam.

(Tēvam, Pastulbajam) Ko vēl dirnat? Jakcik, jakcik, vai netapa taurēts!

PASTULBAIS. Ehe... laiks vēdera tiesai. Kopš rīta skubā vien. Vairs kaulos tērpas nevoid.

MĀTE. Kamēr piemējējs nav žņaugos, par citu nevar būt ne prāts.

PASTULBAIS. Eheehē... kas palaists guzai garām. Kā to vairs... ehē... ?

MĀTE. Rīt došu atklecēties, rau, par visām reizēm.

TĒVS. Kuņģis piepūšas, ja rāvienā tos kāpostus pārpārēm daudz un tad ē ....

MĀTE. Kam es...! Varat palikt, rau, pavisam bešā! Naikāk sadreļļosiet – pie strēbšanas, pie miera varēs gaitīgāk krist. Jakcik, jakcik, lēkšat, nu!

(Pastulbais un Tēvs smagi aizskrien.)

MĀTE. Veiše, tu man daries ērmi. Iespītējies, jakcik,... kā bullis degoša laidara durvīs, ka ne izvilkt cauri.

VĀĶIS. Eh, sievene, ka tik drīzāk pie gala! Nekur šis aplam nepaliks. Kur aizbēgs? Aploks, rau, apkārt. Paļaujies uz kopības ķīlu un grimsim kā pirksts kreimā.

MĀTE. Laizies, kad vēl kaza nav slaukta. Rau, tā tas vaļava mundierējumu ar tev novilka.

VĀĶIS. Ak, tas caur Mari. Aplam prātā iekritusi.

MĀTE. Klaus, nešņāc! Āče, ne man pret tevi pretešķība. Pats dulburs esi, rau, uzriktēties vien nevari. Jau Pētars, jakcik, būtu pie dieva, un tev uz Mari, āče, gaņģis svabads. Kauli tev smagāki, tak gan sarastu – nav dzirdēts, jakcik, ka vīragabals kādreiz meitu nogulējis. Sarastu, sarastu...

VĀĶIS. Tu, Māt, aplam trakoti meitā atsitusies. Mute kā jāņogas villājusi. Apaļumi vietā un pat vēl vairāk...

MĀTE. Āče, no labas sugas.

VĀĶIS. Tas viežams pat caur piemiegtu lūri...un jo vairāk zīķē, jo tīkamāk...MĀTE. Rau, klaus, jakcik, raugi, ka tiec pie mundiereja atpakaļ.

VĀĶIS. Piekrāpa smedelis. Godam panākos pretīm, kad šis virsū spaini ar zirgāboliem – uzticies nu kādam.

Vai reizēm atkal... tā lūsinies ar sievišķīti un kaut ne pušplēsts vārds nav dreijāts, tak matī, ka jau aplam saostījušies.

MĀTE. Veiše, tev trāpās garām – turies,takšu, pie mundiereja.

VĀĶIS. Mmm... nu uznāk tas Pētars un skalda : Āugstais sveiciens, taisnības vāķētāj! Kad taisnība, tad patiesība un pārējā drošība. Tu balsts, ko paši balstam. Lai gods un slava tev!”Un vēl ko tik aplam pareizu un labu.

MĀTE. Veiše...

VĀĶIS. Teic: “Eimu goddevīgi garām”... teic; “Tu te apkrauts ļaužu klapatām, pie savas vajadzības netiec.” Ņēmīgs izpalīdzēt.

MĀTE. Klaus, klaus...

VĀĶIS. Āre, tad arī saka: “Mundierītis tev piedien, guļ plecos kā tikko šūdīts. Bet, rau, - pogas apsūbējuās, nespīd.” Viežu – nespīd gan. “Novelc,” saka, “mirklīti, un podziņas blesēs kā svecītes.” Novelku... šis uzvelk, un tā...

MĀTE. Jakcik, jakcik, meitens mantas tev sapostu žiperāk.

VĀĶIS. Hm... ja pati ņemtos, kazi, vēl aplam jautrāk ristu.

MĀTE. Veiše kā – ja kamzolis, rau, palaists vējā?

VĀĶIS. Ek, podziņas... odziņas, jo traki kāras brūķēt... Tak kas var liegt mums sirdiskambarus paraut vaļā!

MĀTE. Vei, kā sveļ jārīga dvaka! Jakcik, jakcik, tevī īsteni kas aizsvilies.

VĀĶIS. Jau makten ilgi gruzd.

MĀTE. Gaiss, rau, sasēdis smags, āče...

(Māte atrauj vaļā logu)

VĀĶIS. Uh, aplam trakoti... odziņa pa kodienam... Netramdies... ko dīkā gavēsīm līdz zvaniem!

MĀTE. Klaus, klaus, ak, jakcik, vai nu uz vietas gāzīsi steķos?

VĀĶIS. (rāda caur logu) Āre, kulps lapainis... tur ēnā... gruzduli var droši padzēst.

MĀTE. Ak, jakcik, garšļaukā lāgam ļogās stutes, veiše...

VĀĶIS. Vien drosu, mamzīt, un drasierēs jutene kā jauna ķēve!

(No āra dzirdami Pastulbā kliegzieni, tupeļu klaudzieni, ļaužu brēcieni, vaimanas. Pa durvīm bļaudams iemeimuro Pastulbais.)

PASTULBAIS. Eheē... tēvs pagalam... beigts... ehēē...

(Pa atvērto logu ielec Pētars. Paķer no galda blieždaiku. Pastulbais redzot šaujamo Pētara rokās, nokrīt ceļos, stostās.)

PASTULBAIS. Ēēēē... žēlo, žēlo, ak, dievs!

MĀTE. Ak, dievs, šis mūs piebeigs!

PASTULBAIS. A...ā...a...āā ...es... eāē...

MĀTE. Kauč ātrāk svētais brīdis!

PĒTARS. Tas nepaglābs!

MĀTE. Grēka gabals! Gan bruks pār tevi sods!

PASTULBAIS. Ā... sods... bā... eēēē... beigts...

MĀTE. Klus, Pastulbais!

(Pētaram) Tu, veiše, drosulīgs pie sveša šaujamā, lepns cita lampatās – tak, klaus, ja vēl mīcīsies gar mūsu pakšiem, grābstīsies gar akmiņiem...

PĒTARS. Kāds dievs tev deva tiesības uz tiem?

MĀTE. Es pirmējā tos pievāķu!

PĒTARS. Un es, kas uzradies pēc tam, kad rausis sadalīts... tad, kur manējs atlikums?

PASTULBAIS. Ē...e... ar akmeni...eeēēē... Tēvs...eē... beigts... augstais sods... bā... eē...

(Draudošu skaņu gāziens. Svētā brīža zvani un mūzika. Ļauži, izņemot Pētaru, nokrīt zemē, vienojas lūgšnā.)

PĒTARS. Rau, cik ticīgi jūs savā netaisnībā! Cik patiesi neticībā! Alki sakampuši svētību. Bijājot aizrīties zemumā!

Kur jūsu dievs? Hei, dievs! Hei, hei! Aū! Kāpēc tik augstu tur debesīs tas nobāzts? Hei, nokāp zemē parunāt – te zaimotājs! Jā, jā, še tev mēle... mē, bēēē... Še – pēcpuse! Sper ar zibeni, ar pārkonu – rādi, kāds tavš sods! Hahā... Visuvarenais, pat nevari man iepūst... hahahā! Hei, viņš nomiris, kā šķiet. Būs veci trieka rāvusi, kad padzirda, ka kārtāt rēķinus te uzradies jauns dievs.

MĀTE. Ak, dies!

PĒTARS. Es – tas dievs!

MĀTE. Ak, dievs!

(Māte atsāk murmināt lūgšanu.)

PĒTARS. Es dievs! Pastulbais, dieb, liec zvaniķim pārraut svētbrīdi – citādi to slānīs dieva sods! Es – dievs! Mans sods – dieva sods.

PASTULBAIS. E... eā... sods... Ak, dievs... Viņš dievs... Ak, dievs, augstais... (aizskrien kliegdams) Dievs uz zemes... mums, ļauži, dievs uz zemes. Jauns dievs un dieva sods! Ēē... ē...

(Pēc brīža svētā mūzika apraujas. Vāķis lēni pieceļas, pieiet pie Mātes, palīdz uztikt uz kājām un izved ārā. Pētars paliek viens.)

PĒTARS. Zvans klusināts. Manis mestā cilpa lokās. Kā aitu bars bez auna tie tagad pajuks. Vai dosies rokā paklīdušie? Vai čurmā vilkt un žņaugt, līdz lūgsies žēlot?

Kurš pateiks, rau, kā taisnību vispatiesīgāk dalīt?

Ļaužu vainai pretī vien savu vainu varu dot.

(Klusi ienāk Mare.)

MARE. Tu te? Viens? Jaukais! (piekrien, apskauj, mutē) Kas tev, mans labais? Kā nelāgi notriekts... (apskauj, mutē). Jaukais mans... Gan Māte pierims, man pāri nedarīs... un es tev nē...

Nāc šonakt droši, logs atvērts tiks... akmeņus pievelšu, ka vari iekāpt... Nebūs tava vaina – atzišos, ka pati...

Māte ļaunu nevēl...vien jaunos gaužām neizprot. Ak, jaukais, kaut dievs mūs drīzāk kopā dotu! (mutē Pētaru). Tu savāds tāds... Aņņem mani!

PĒTARS. Ak, dievs...

MARE. Tu man tīkams, mans jāri...

PĒTARS. Es dievs...

MARE. Jā, jā, tu mans labais, jaukais, tu mans dievs!

PRIEKŠKARS

II

(Vaktsvieta. Tumšs. Ārā mauj govis, blej aitas, ieviecas sivēns. Pagalms gaismojas rīta gaismā. Dzirdamas neskaidras ļaužu balsis. Gaismas stars ieslīd Vāķa kambarī. Redzams Pētars, kas krēslā aizmidzis. Iedziedas gailis. Pētars pamostas. Ienāk Pastulbais, nesot lielus grozus.)

PASTULBAIS. Ehehē! Jau augšā? Kā pagulējies?

(izskrien, ienes vēl grozu, paplāti ar ēdamiem, kārtu brokasta galdu) Sātīgu paēšnos!

PĒTARS. Kas tie par lopiem pilns pagalms?

PASTULBAIS. Ehē... he...eē... Govi atdzina no Palīču ganīkļa. Aitas no Siekala aploka. Teķa šiem nevoid. Kad nāks vajadzības laiks, tekuli aitelēm atvedīs no Dreibiem. Cūkas no Čaganu kūts. Vistas un citādie putni.. eheēhe... nemaz ar neatminu vairs... gailis arī...

Vāķis, ekur, pagalmā uz papīra uzliek, ko katrs devis. Eheēhe... pret vakaru tiks gatavs zieģelim, ehe...

PĒTARS. Kas... kāpēc tie te sadzīti?

PASTULBAIS. Ehe... hēhee... Nu, rau, tāpēc – tas pievedums tev. Ehe... dāvanas dievam...ehe... Teitan kastēs augļi...hee, siers un bairīša krūkas.

PĒTARS. Kāpēc?

PASTULBAIS. Eheē... ēšanai. Ka duka nenokrīt.

PĒTARS. Man nevajag! Man nevajag tik daudz. Kur likšu to lērumu?

PASTULBAIS. Ehe... ē... hee... Nu tad vēlē atraut padzērienam tapu...ehe... pacienā... hee... tevis labad ar kādu nieku nācies skabīt.

(Pastulbais attaisa dzēriena trauku.)

PĒTARS. Ņem cik kāro, loc kaut līdz atraugām.

PASTULBAIS. (izslāpis dzer) Ak, dies, tak jādiebj. Ar Mātei kaste jāsanaglo.

PĒTARS. Nevajag!. Vairs neņemšu nekā!Man visa pietiek!

PASTULBAIS. Eheē...hee... kasti, kur Tēvu iesūnīt. Nelaiķi tūdaliņās laidīs bedrē... hēe... šam kāposti vairs nevoid vajdzīgi,ehe... Jau ļauži vācās... heē...dabūs bez graša godos pappleikot... hehēe...

Māte gaudo, ka i kuce netur līdz. Meita ... ehe... ne šņukst, ne brēc... hee... kā atsista no sajēgas.

PĒTARS. Snāj, balsti tur, cik liku likām vari! Taps tev atlīdzēts!

PASTULBAIS. Ehe... hēe... ak, dievs, ... ehe...

(Pastulbais aizskrien.)

PĒTARS. Cik svaidelīgs gan zirgs, ko uzlikts iejādīt? Solis sāņus, un, rau, viedums mainās. Marei zudis Tēvs, Mātei vīra nava vairs.

Es sedlos vēl, zemē nenomests, bet vai kumeļš lēkšo tur, kur tiktos man? Vai pavadu nu palaist vaļāk, vai muti dzelžos lauzt un triekties apkārt – sev pašam pāri tikt?

Mare bez tēva, Mātei vīra nevaids... Ak, Mare, kā vainu iespēt vēl uz labu šķiebt?!

Rau, ļauži aši mani pieņēma. Tik dāsni aprūpēts, kad ne ar vārdu nekas vēl nava lūgts. Devīgi man padevību rāda. Tos nebūs grūti taisnup vest. Tiem gaužām pāri necelšos, uz vienlīdzību sākšu radināt, ko viegli saprast un patiesi var dievināt. Tad Māte mani pieņems – ļaužu prātam nāksies piekāpties.

(Ienāk Vāķis ar papīra lapu un rakstāmo rokās.)

VĀĶIS. Te tas lopu saraksts.

PĒTARS. Naski gan.

VĀĶIS. Pirmāk kārtība... pēc tad ar palaid iegibu sprinģāt... Tā... te spiedogam vieta.

PĒTARS. No labas gribas katrs devis – kam man tie rēķini?

VĀĶIS. Nekas, nekas... noderēs. Nāks viežams, cik kurš padevīgs, kā tic.

PĒTARS. Manā priekšā taps ļauži vienādi. Tu svabads.

VĀĶIS. Svabads? Kā tā, rau, - svabads... Tā aplam nekur neder!

PĒTARS. Vari vākties – tu, Vāķi, svabads!

VĀĶIS. Glauni gan – svabads... Ta kā man ķeipt svabadībā?

PĒTARS. Tas paša ziņā – tu svabads.

VĀĶIS. Rau, ņurgām, pāri galvai vaļas uzreiz vienā pleķī – kas novaktēs, ka neaiznes to patvaļa?

Ekur, aplam gaišs jonis, - es tev ģeldētu kā izpalīgs! Rau, skrīvēt pats nemāki.

PĒTARS. Iztikšu bez līdzētāja.

VĀĶIS. Kaut tev ar dieva galva – ļaužu ievajadzi paurī nesabāst. Tavā svabadībā tie slās pēc cerības, kaulēs mierinājumu – vai kāds, rau, mūžam cauri izkūlies bez likstas. Kā,rau, taisni dalīsi, ja pats bez miņas, ko katrs dodot patiesībā lūdzis?

PĒTARS. Ko dalīt, ja kopībā taps vienlīdzī!

VĀĶIS. Kārni... ar to ilgi neizvilksi.

PĒTARS. Vai kāds bagātāks par to, kas valkā ticību?

VĀĶIS. Kad prāts paklausībā saitēts, apkārt rāmums ganās.

PĒTARS. Tukši baiļojies – vai var sev pašam nepaklausīt?

VĀĶIS. Tev grūti jaust, gan vēlāk... Tāpat savreiz pašam pievajadze uznāks... un te aplam kāds pēc mierinājuma, un nav neviena... un tūdalītiņās ar sāksies: kur nolīdis, izputējis vai, ka netup vietā? Sāks uzdomāt, jupis zina ko.

Ja mēs uz vienas sklandas – tev sava vaļa. Uz vietas padirnētu es. Re, pieprotu – tāds amats. Aplam nebaidies – man laba sēža!

PĒTARS. Velti plaisies.

VĀĶIS. Tak kaut tu būtu ar pats dievs. i tad nāktos meklēt, kas bijīgos vienkopus notur aiz skausta.

PĒTARS. Es tak dievs!

VĀĶIS. Brangi, brangi... rau, ta nu sāksi pats govi slaukt, cūkas lecināt, aitas cirpt un vistām perēkļus taisīt...

PĒTARS. Kas ļauns, ja līdzī? Es dienu, nakti pulkam līdzī!

VĀĶIS. Kā līdzīgam, rau, aplam līdzīga cieņa ... aprūks, izsīks pievedums...

PĒTARS. Ja tu man klāt par vietsēdi – tad jāpaģer, ka divreiz vairāk ved.

VĀĶIS. Rau, kā citādi.

PĒTARS. Dievs debesīs gan iznāktu tiem lētāk.

VĀĶIS. Vei, par to nebēdā – ņem,ko dod un prašā vairāk. Bliežam sauļā – rau, topu dieva labā roka!

PĒTARS. Un kāds par kreiso gribēs pieaugt. Kur palikšu es pats?

VĀĶIS. Tu dievs.

(Ienāk Māte, aiz viņas Pastulbais)

MĀTE. Veiše, šis, rau, pagalam svaigs un dzīvātīgs.

PĒTARS. Laid nu ar akmeni – es nebēgšu.

MĀTE. Ak, jakcik, vēl dusmu turi?

PĒTARS. Tu daudz denktāk to drīksti.

MĀTE. Āče... ne tās domas, jandālā tev skādēt – vien pabaisot, jaust, kas puišam vērtē.

Ko tur vairs... Rau, Pastulbais, liec nešļavu galdā!

(Pastulbais pienāk ar grozu.)

MĀTE. Tas tev,rau, no manis. Jakcik...

PĒTARS. No tevis,Māt, es neņemšu nekā. Man nevajag!

MĀTE. Mūs turi čābākus? Klaus, tā atrieb? Veiše, kam vaino sievišķi, kas nedienu lāsām acīs brēkā pēc nelaiķa vīra? Kad pēdu dobes, kur šis stībājis, rau, vēl, āče, neaizmīdītas...

PĒTARS. Rēc, aurē pārestībā, spārdi kājām mani, ja tas tev līdzēt var.

PASTULBAIS. Ehe... heē... ir jau līdzēts... ehe, rau, nupat kā aprakām...ehee...

PĒTARS. Visdziļā nožēlā klanos, ka diena sāktā sagāzusies blāķī.

MĀTE. Ta, rau, nekas no Tēva vairs ar netapa. Ta ne laukā, ne dārzā, ne kubulā, ne vairs sievišķi uzpasēt...

(Pastulbajam) Raun, jakcik, vīna krūku vaļā! Tu, Vāķi, nu pavāc savus bakstīkļus pie malas. Tā... te man godauts... Jakcik, Vāķi, rau, kausīņus...tie tev te allažiņ pa rokai.

VĀĶIS. Hm...katrai lietai sava vieta un darīšanai sava reize.

MĀTE. Ak, jakcik, cik lepnu klemšanu te vēl sakapāsim. Vien žūriet, ka slienās nenoslīkstam, veiše...

Klaus, Pētar, spiedies tuvāk galdam. Ne tik bikli – tak, saviets!

VĀĶIS. (pacēlis kausu) Lai pirmais metiens krīt par aplam debešķīgo vaļas brīdi.

VISI. (izņemot Pētaru) Lai krīt!

MĀTE. Klaus, Pētarīt, kam atturies? Mēs, rau, par tevi! Ja tu pie laimības, veiše, mēs līdzī.

PĒTARS. Māt, man negribas pleikot.

PASTULBAIS. Eheē... he... ak, dievs...

VĀĶIS. Ir jāuzlej, ir jāuzlej, lai dēstītais zeļ čemurā! PASTULBAIS. Ak, dievs, ehe, kā padebešu dzira... eheē... vēl žēlosi, ka laidi garām... ehēē...

PĒTARS. Ak, nē, patiesi negribas.

VĀĶIS. Reizumis padziras gan nerdrīkst aplam atraidīt.

MĀTE. Klaus, Pētar, ja dabūr iekšās bezcerīgs, kauč mutei ļobi piesvied! Jakcik, jakcik, tak, neizjauc meņģevi!

PASTULBAIS. Eheheē...

MĀTE. Āče, lai krīt!

VĀĶIS. Lai krīt!.

PASTULBAIS. Ehe... lai, lai... ehēē...

(Tiek tukšoti trauki. Pētars savu neizdzer)

MĀTE. Klaus, klaus, raujamies klāt, ka pakoda nesavīst!

(Vāķim) Tu paņemies sānis, ka Pētars tiek viducē. Nāč, nāč... kamp, rau, šito gaļavu!.

(Ļauži kāri ēd.)

MĀTE. Āre, ...cerēts, ka lopus sašķūtēs vairāk.. Rau pate klauzīnājos, gan, jakcik, dzinu Pastulbo aplēkšot.

PASTULBAIS. Ehe... ko daudz pa nakti viens var apdiebt...

MĀTE. Rau, pārāk nerasti tu, Pētar, uzkriti – ļauži nav atjēgt uzspējuši.

VĀĶIS. Gan pagalam stingra drice laista, ka pavēsti katris sev tuvākam piemeldē. Tā kā gaiši – no tālumiem pievedums vēl nāks pēcāk.

MĀTE. Pētar, jakcik, tev atgrūž dūša? Āče, neradis klamsāt treknu. Rau, šis, ak negods, cik liess un kauliņš, jakcik, cauri.

Veiše, Vāķi, salaisti pa otram riņķim!

VĀĶIS. Uz ko lai krīt – tagadiņ pātaro, Pētar, pats!

MĀTE. Klaus, Pētar, patiesīgi, rau, kaut malcienu raugi iekrāpināt, veiše, citādi tev māga kā nedzīva. Jakcik, ka vakar bizinējot nepātstiepies? Trūkies – ņems no tiesas nodābs. Hehi... tak tu, rau, mūs, jakcik, maisā, ka ne gaidīts... hehe... veiše...

PĒTARS. Ko... Mare?

MĀTE. Rau, ne ar varu atvilkt... kā vadzī pakārta. Piekāpsi – lētāk atzilbs, tiks pret ko atšļukt meitišķim.

PASTULBAIS. Eheē... ak, dievs, ... otrais riņķis rādās, uz jaunuvītēm kritīs... he... heēē...

VĀĶIS. Lai krīt!

PASTULBAIS. Lai, lai...ehe...!

MĀTE. Eh, jakcik, rau, lai krīt!

(Visi, izņemot Pētaru, iedzer.)

MĀTE. Pētar, rau, tu stāvus atturīgs?

PĒTARS. Māt, Tēvs pagalam... kā lai...

MĀTE. Veīše.. rau, neviens pa otram lāgam neuzsliepsies... tur nu... Kāpostu sāts brūk virsū, gaņģi jāriktē... vīrieša gabals tad, rau, nāvotīgi vēlams. Ņemšanās uz lauka, gan sētā gar kubuliem. Akmiņi vienviet jāsadzen. Jakcik, ko Pastulbais viens – ne galā tikt.

Klaus, Pētar, ko tev te kvernēt? Dod Vāķim izrīkot! Rau, lopus sadzen mūssetā... tur Mare pieskatīs. Veīše, būs diezgan, ka pats te reiz pa reizei uzradīsies... rau, piensumu katru dienu tāpat neviens nejaudās stibīt.

Ak, jakcik, rau uz trešo riņķi un vāķējam traukus!

PĒTARS. Tūdaļ pie Mares neiespēju...

Vai mēs vairs līdzīgi?

PASTULBAIS. Ehehēe... rau, nu viņš dievs!

MĀTE. Ak, jakcik, ta, veīše, tā pārgalvīgi stāvus rausies gaisos? Apsvied, rau, ka neatsperies ragulopa pļeckā!

Zvanus mums noskaudi, izķēzīji svētmirkli – rau, no paša, vai daudz ko vietā likt?

PĒTARS. Vien sava ticība.

MĀTE. Veīše, pliks kā blusa.

PĒTARS. Ticu, ka man vēlēts kopot ļaužus vienlīdz.

MĀTE. Ak, jakcik, ar agrāk pa vecam tāpat ... mēs vienlīdz zemīgi visaugstā priekšā.

PĒTARS. Gribu, lai mēs viens otram vienlīdz.

MĀTE. Veīše, tad atkrīt dievs!

PĒTARS. Lai arī krīt...

MĀTE. Jakcik,jakcik, bez atjēgšanas vai? Tev, rau, tūdaļ mantu noņems atpakaļ! Veīše, negals nāks! Ak, jakcik, kā bez dieva? Rau, un tevi,Pētar, pirmo novāks... kā zagli, kas ļaužu rocību izkrāpis.

Nu, klaus, klaus, krāmējam traukus un naskojam! Jakcik, jakcik!

PĒTARS. Es palikšu, māt.

MĀTE. Rau, ne ar bomi kustināms. Dīrāts slamstiķis, ne vairāk... Vedīt jaunuvi uz šļauba ceļa, to, rau, jā... kad nu pagēr dzīvi iegrozīt, šķiebsies prom. Šito slaišķi! Taisni tā kā galvā lēmēts, ne grozīt... Nu, jakcik, drīzāk, ka Mari dabon, ače, kaut vai Pastulbais!

PASTULBAIS. Ēe... nē... ehe... es nē...eē... ka neķer dieva sods...eē...

MĀTE. Dievs?! Veīše, kad paēdinās ļaužus, dos tiem pajumu, rau, tad ar kāds noticēs, ka šis, āre, dievs uz zemes. Ak, jakcik, vēl maniem kāpostiem tic vairāk!

PĒTARS. Tu gribi, māt, ka es tavs vergs.

MĀTE. Tāpat, rau, vergs tu savai ticībai!

PĒTARS. Briest druvā vārpas vienlīdzi.

MĀTE. Vienlīdzi!. Kā aitas barā? Man sava prašana. Rau, liec Pastulbo manējā rosā, dod viņam kublus, akmiņus – ne citus pabaros, ne pats būs strēbis.

PASTULBAIS. Eheēē... mani glābs mans dievs! Ehe...

MĀTE. Tipšā nu, Pastulbais. Vāķi, tu arīdzan taisies līdzi! Tručiem, vātīm stīpas jāsavēlk.

VĀĶIS. Vai aplams, kas es par stīpnieku?

MĀTE. Rau, ierādīšu ne to vien. Veiše, tāpat meitieši jāuzpasē .

VĀĶIS. Ahā, to gan – jā, tur es aplam iekārīgs.

MĀTE. Nu to ta redzēs. Ak, jakcik, Pastulbais, ņem grozu, neatstāj!
(Māte, Vāķis, Pastulbais aiziet.)

PĒTARS. Zārds sagāzies... kur spraisli celt, ka nesakrīt vēl ļaunāk?

Cik vienlīdzi zvirbuļi pliedera krūmā... Kas to ļaužiem liedz?

Kaut nezinu, kā vārdus likt, kur roku glāstam, kur skatienu cirst ienaidā, kaut maldos savās iedomās – nav Māte arī patiesa.

Tak nedzird... pat ne slepus soļi nenāk vienlīdzību lūgt.

Kā vienkopus bijīgos saganīt? Ar varēm kumosu mutē, lai žļambā kā teļi, kam mātes piens atrauts? Lai jele, lai jele, ja, ļauži, jūs kurlumā rauti!

(šauj ar blieždaiku)

Te dievs!

(atkal šauj)

Klausaities, ko paģēr dievs!

(atkal šauj)

Neviens pat ar akmeni nemet pretī... Atstāts kā purvā nosprādzis auns

Kur mana daļa? Vai pēc lopa ļaužiem līdzi plēsties, vai sevi ticībā sist, vai ticību aplokā naglot?

Ak, Mare... kā man atgūties? Nav drosas pacelt pāri tevi vainai!

(Pagalmā ieīdas teļš, iemaujas govys, čerkst vistas, ieblejas aita. Uzkrien Mare.)

MARE. Pētar!

PĒTARS. Mare!

(Pētaris skrien preti, mutē Mari.)

MARE. Pētar...

PĒTARS. Ak, Mare, labā, jaukā, paglābe mana...

MARE. Es tevi naktī gaidīju...

PĒTARS. Tev mājās sēras... Tēvs apbedīts... uz mūžību... kā nākt...

MARE. Es tevi gaidīju...

PĒTARS. Ak, Mare, Mare, tavās skavās patiesi es svabads!

MARE. Pētar, tu ar Māti atkal saplēsies?

PĒTARS. Es ne ar ļaunu.

MARE. Vairs ne sevī... ka kopā mūs ne savu mūžu! Izteicu, ka mēs, rau, vienoti nodabas, ka mums brīnums gaidāms. Ierēcās kā aizdurta, vēzdu pakampa un droši nosistu, ja neizrautos vaļā.

PĒTARS. Ne nieka tev neieskādēs... tevi neatstāšu vairs nekad, nemūžam!

MARE. Pētar, Pētar, tu mans!

PĒTARS. Mare, Mare mana...

(Abi mutējas. Dzirdama gaiļa uztraukta kladzināšana. Iedrāžas Māte ar nūju rokās.)

MĀTE. Jalcik, jalcik...

PĒTARS. Mare mana – neaiztīc!

MĀTE. Nemauro, veiše!

MARE. Māt, mūs neizšķirsi! Ja dzīvi nevēli, rau, galē nost mūs kopā!

MĀTE. Hehe.. kā tad, kur nu līksaties vairs tagadīņ. Vai, dievs, tu maz zini, ka jauņuvei klēpī...

MARE. Māt...

MĀTE, Ak, jalcik, klusē! Pirms, rau, note kliegt, tad, veiše, slēpuļoji. Kad tas vēja bauze, rau, velēnu uzplēsis, nu, jalcik, ņems un galēsies ar gvaltām nost!

Tu, puis, pasvabinies vaļāk! Meit, tipšā še... čābā tuvāk!

(Māte klūp pie meitas, nometas ceļos, apskauj, glāsta.)

MĀTE. Drostaliņ, dzīvestiņa mana...ko pļāpus... rau, jāriktē, kā mazbērniņu godam sailgot. Meit, dieb mājās, dieb tūlītās, rau, kamēr vēl ne ļaužu valodās.

MARE. Pētaru es neatstāšu.

PĒTARS. Mare mana!

MĀTE. Rau, tāpat mana! Nestāvi kā no debesīm nogāzies – jalcik, līdzī uzslīeties!

(Pētars palīdz.)

Rau, Mātei nākas aiz jums lāgot. Āče, staigā, meit, ņem, giez un šūdi jaunu ģērbu!

MARE. Māt, kas tev padomā?

MĀTE. Ak, jalcik, jalcik, kāzas vaļā rausim!

PĒTARS. Kāzas?!

MĀTE. Un šodien pat... rau, tā jau ielaists... Kamēr vēl galdi raušiem pilni, kamēr brandvīns neizlakts, kamēr vēl ļauži paklīduši nevaids.

PĒTARS. Man gādāta nav kāzu dāvana!

MĀTE. Veiše, pilns pagalms lopu!

MARE. Man tava patīkšana – ko vēl vairāk. Mums bija naktis svētās, labās, nu nūsu dienas nāks! Ak, Pētar, jaušu – manis dēļ tu pat no dieva atteiktos.

MĀTE. Tak paliek dievs! Ak, jalcik, rau, ko blēņas, bērni.

Klaus, dēls Pētar, palaikam paliec teitan, līdz atsteidz Vāķis – bez pieskata, ka lopus palaidnībā neaizdzen.

MARE. Es gaidīšu, nāc žigli!

MĀTE. Rau, mudījamies prom – laiks uzkarsēts, āče, kā piens, ka neskrien pāri malām.

PĒTARS. Lāgs lāgiem šķilšu jauji!

(Māte un Mare aiziet.)

PĒTARS. Ne justs, ka tā bez paļas paglābu atmetīs.

Maigā tīksme, ak, mans dievs, tev zirgs pie mēnesstara siets. Kad tas no valga raisījies, vai vainīgs kāds ir atzinies?

Tas aizelsies caur nakti iet, pats gaismas starā pīdamies. Pat ubags uzdrīkst atļauties, vest to pie savas slitas siet.

Ja gaisma trūkst, kas to var siet, bet zirgs arvienu tālāk iet. Pret debess malu atspēries, lec rīta viekstā peldēties.

Ak, maigā tīksme, tu mans dievs...

(Ienāk Pastulbais ar cirvi rokās.)

PĒTARS. Ko tu nāc?

PASTULBAIS. Ehe, he, hē...rau, vienam dziesma jārauj ciet..ehē...

PĒTARS. Par ko?

PASTULBAIS. Ā...ē... Māte lika.

PĒTARS. Māte? Nemānies...

PASTULBAIS. Ehē... gan, gan... Viež, ka nepietiks. Ehē... bēres pārmetas kāzu dzīrēs... ļauži paliks un nāks vēl joņiem klāt... Ehē... tevi gan pazīst, bet katrs, tak, grib matīt, ehe... vai kā dievs tu maz pēc cilvēka vairs izskaties... eheē... Ēdamo tad nu nāksies pavairāk daļāt. Ehe, Māte uzlika – tiec, rau, pie Pētara, lai kāzu galdam tu kādu gaiļi atvēlē. Eheē... ta kuramejo ņemt aiz dziesmas?

PĒTARS. Kaut visus, cik tur ir! Galē lopus tāpat nost! Nem ļaužuz palīgā, kas dīrā. Kraujiet sārtus, vāriet, cepiet, sautējiet un dzeniet gladus cauri aplokam! Lai klātu tikšana, un dzīrēs katris jūtas kā pats dievs!

PASTULBAIS. Oā, kā asintiņa žļāks, ahe.ehe...

(Pastulbais izmetas laukā. Ienāk Vāķis.)

VĀĶIS. Tur jau aplami tiec gaidīts. Met ģērbu nost. Ja nelaiķa jaunešķības svārki tev nepasēs – sadiēgs ko no nātniem palagiem. Jau žauti vēdināties.

(Abi pārģērbjas.)

VĀĶIS. Ne domāt – izdzinējs, ne sievišķis! Ēzeļmāte, kas čakā bez apstājas! Sirds jutene nekādā vērtē. Aplam jābrīnās, kā šai meitu izgādījās laist pasaule! Vīrs tāpēc ar pasteidzās aiziet nesaulē, ka aplam atstumdīts no pasaulīgā prieka.

(Ārā dzirdams iztraucētu vistu un gaiļu kladzināšana, cūku kviecienu.)

VĀĶIS. Nodzina, ka apdoms nemaz vairs neceļas pēc svētlaimes. Te akmeņus vākt un krāmēt, te siles berzt un mazgāt. Zemi rakt un mēslus mēzt, kamēr rokas līdz ceļiem izvilkta un māga tukša, ka sajēga birdinās cauri.

Ar veco vellavu aplam daudz neielaidies. Trakoti piepasē, ka neiestellē ilkīs.

(Pētars, pārgērbies savās drēbēs, nezin ko iesākt ar šaujamo.)

VĀĶIS. Ak, vai, nu, blieždaika būs īstais verķis, ko kāzu naktī guldīt blakus meitietim. Aplam nebaidies, gan es to uzpasēšu. Man dievs, ej drosmi ļaužos iekšā ar tukšām rokām, un tev tiks aplam trakotīgi atlīdzēts.

(Ārā iemaurojas aizkauts vērsis. Tad šausalīgs Patulbā brēciens – “ Ak, dievs, ak, dievs, palīgā! Āēē... sabradās! Ehē, dunci pametiet! Āē...”

(Pētars metas pie loga, tad apstājas.)

VĀĶIS. Pētar, tev neder asins jārē lēkt! Met blieždaiku!

(Pētars atdod Vāķim šaujamo. Vāķis izlec pa logu.)

PĒTARS. Satrakots bullis spārda zem kājām nomesto, putekļu varzavās zūdī.

(Atskam šāviens. Ieīdās vērsis. Klusums. Tad ievelkas Pastulbais. Izmocīts, saplēstām drēbēm.)

PASTULBAIS. Eheē... ak, dievs, tu māki sodīt... nu rādi, kā māki aplaimot. Priekš taviem kāzu dzīru galdiem... ehē... pagalms pilns ar kautiem lopiem. Ēē...par tavām prieka dienām man dzīvesti nupat vai nenonēma...ehē...

PĒTARS. Kas dieva labad veikts, tikpat kā pašam sev – tad samaksu neprasa.

PASTULBAIS. Es samaksu neprasu – tik aplaimo.

PĒTARS. Un aplaimots tu tiksi caur ticību.

PASTULBAIS. Kad? Ehē...

PĒTARS. Kaut tad, kad pats vismazāk gaidīsi. Nekad nevienam dievs nav parādā.

PASTULBAIS. Tā var mūžu novilkt, un...ehē...pie velna palikt bešā...he...

PĒTARS. Lai vai kāds, tavš guvums pašam rokās.

PASTULBAIS. Eheheēē... manās gan...

PĒTARS. Tev acīs neprāts dzalkstī. Ko tu gribi?

PASTULBAIS. Vienlīdzību, ehe...Man aplaimību gādāsi, ak, dievs, jau šonakt pat...ehe, jau šonakt. Pats baudot svētprieku, otram saldmi neliegsi. Heheheēēē... tu iekārtosi, ka pie Mares varu pietapt... un baidīt pirmās nakts tīksmības, ehe...

PĒTARS. Nemūžam nē!

PASTULBAIS. Ehe, tad ļaužos izteikšu, kāds dieva sods no tavas rokas pār Mares Tēvu nāca... tu šo nāvē ieģrūdi! Ehe...

PĒTARS. (ķer pēc šaujamā) Es tevi...

PASTULBAIS. Ehehehē... nu izvēlies.

PĒTARS. Nakts, kas nāk, man ar Mari kopā nebūs pirmā...

PASTULBAIS. Ehe, tad pirmā tā būs man.

PĒTARS. Ir Mare svēta! Viņai miesās jauna dzīvība! Tu ļaužu kārtas – tu atteiksies!

PASTULBAIS. Nepavisam, heheē... kam atteikties no svēto aplaimības... eheē...

PĒTARS. Tevi nepieņems. Vien slīksi negodā, kad sasnās tuvāki uz viņas kliegzieni.

PASTULBAIS. Ak, dievs, tu līdzēsi...heheē... Kad Mare piemigs – tad mani pasauksi...ehe...

PĒTARS. (kiedz) Vāķi! Hei, Vāķi, hei!

VĀĶIS. (no āra) Tūdaliņ... vēl brīnu...apkāvumu sadalīt - ko uz mājām, ko pie guns kuriem šļūkāt.

PASTULBAIS. Eheheē...velti cerē – tas vīrs nevienu negalēs, ehe, bez ļaužu tiesas. Tur tevi... ehe... nobēdzinātais taisnums pievarēs...ehe....ē...

PĒTARS. Ak,dievs, kāds sods...

VĀĶIS. (pie loga ārpusē) Vai denderējat prom?

PĒTARS. Kudlojam...kudlojam...

VĀĶIS. Līksmas dzīres! Lai svētīts vakars un šī nakts! Es būšu modrs. Aplam gaiša diena ausīs, būs ļaužiem laimība, jo laimnesīgs tiem dievs!

PĒTARS. Ak, dievs...

PASTUBAIS. Eheheheē...

(Pētars un Pastulbais aiziet)

VĀĶIS. Nāsīs trakoti kairē. No izlaistītas brāgas, jēlas gaļas, asinīm – aplam nemērs gāzums zemē. Cik ilgi un debesī kāps ugunsstabi kāri apvienot un pieveikt.

PRIEKŠKARS.

III

(Vaktsvieta. Nakts. Plaiksnī ugunskuru atspīdumi. Dzīru troksnis. Arā pagalmā parādās tēls garā, baltā tērpā. Nāk pāri pagalam, tad pa logu ielec iekšā. Tuvojas galdam. Atskan blieždaika rībiens. Baltais tēls nokrīt zemē. Puskrēslā samanāms Vāķis ar šaujamo rokās.)

VĀĶIS. Ja neesi rēgs, tad runā! Pa otram secen neblaigznīs.

PĒTARS. (Jā tas ir Pētars kāzu svētku jaunajā tērpā.)

Atkal iemiedzī?

VĀĶIS. Ak, mans dievs! Kāpēc teitan? Vai nekait it ne kur?

PĒTARS. No izbīļa vien paklupu.

VĀĶIS. Tomēr neztici – nāci pārbaudīt?

PĒTARS. Uzticu un pārbaudu, lai ir man liecība, ka ticībā neviļos. Paldies par gādību.

VĀĶIS. Jau nakts uz rīta pusi krīt, bet ļauži nebeidz dzīrot, tevi slavēt, saticību vēlēt, tavai dzimtai uzticību zvērēt.

PĒTARS. Šī pārvarīgā padevība man miegu trenc. Seglu siksnās savilkts prāts – kā goddevīgi tiem atdarīt?

VĀĶIS. Nav viegli paceļama dieva nasta... ha, hā... pat jaunai sievai blakus gultā nejaud mieru. Ak, mans dievs, nelaid katram niekam lēti krist uz sirdi. Sevi pasaudzē – tava svētība mums rēķināta ilgam strēķim.

PĒTARS. Pagājos, valodas dzirdēt, kas visriņķī skaldās.

Garlaiks neuzskrien?

VĀĶIS. Savieši te saklīda... vīnu palaistījām – tavai laimei katrs jestr, līdzri ripelēt.

(Aizelsusies ieskrien Māte.)

MĀTE. Ak, dievs, tu te! Nāc, nu naski, dēls! Žibāk...steidzinies, līdz noticis vēl nav kas ļaunāks!

PĒTARS. Kas lēcies?

MĀTE. Ceļā izteikšu, āce, laiks deg! Jau grūši, jakcik, ļaužus valdīt.

PĒTARS. Kad atstājos, tie rāmi cienastu baudīja.

MĀTE. Ak, jakcik, jakcik, Mari gāž sodībā! Rau, kavēt pavedās, āce, ka lielo vīna vāti atvēlēju.

PĒTARS. Ko šiem no Mares?

MĀTE. Pastulbais pagalam! Piebeigts, rau, muti sašķobītu, acīm izvalbtām guļ meitas kambarī uz grīdas.

Kāznieki vēl stāvus gremoja un atraugojās, te, rau, bez maņas brēkdama, Mare vienā kreklā uz lauka izplājās. Neko ne jaudāt, ne ko līdzēt... Veiše, ļauži pačukstus, pēcāk diktāk – rau, ka dievs, ka tu, ak, dēls, nu zaimots... ka Mare, ak, dievs, dzīru ķeipē ar Pastulbo apgrēcībā tikusi.. Pēc atjēgā, āce, turpatās guļavnieku nožmiegusi, rau, jakcik...

Aiz matiem Mari grāba, triekt galvu akmeņos! Jalcik, paglābu – sabrammēju, ka tevi, rau, atsaukšu, ka tu vien, veiše, tiesīgs sodu spriest..

Jalcik, dēliņ, mums vajga diebt – vīns ātri plok...ak, jalcik, asinskāre celsies divtik. Veiše, ugunssuņus iedzīvei uzrīdīs. Rau, Mare, man kūtī noglābta.

PĒTARS. Kā Pastulbais tur kambarī gadījās?

MĀTE. Veiše, to zina vien pats dievs.

PĒTARS. Es nezinu!

MĀTE. Ak, dievs, rau, ne uz tevi... Pa ilgām tērgā, kad skubām jālaiž ļaužus slāpēt. Tak, paglābt Mari!

PĒTARS. Vēl nesen pati teicies viņu atdot Pastubam. Vai nav slepus nolīgums jums slēgts? Lauku darbos iedīdīts, tev būtu vairāk noderīgs kā es.

MĀTE. Veiše, ko nerrastības... jel kad pret savu meitu tā? Tik tu vienīgs Marei vien!

PĒTARS. Pirmāk liegtin noliedzi.

MĀTE. Ak, jalcik, klaus, tas ta vien tikumam... kam vairs – jau kāzās pļundurots...

PĒTARS. Kas par to?

MĀTE. Veiše, kad cerībās jau bērns?!

PĒTARS. Ja tas no Pastulbā?

MĀTE. Ak, dievs, ko dvelz... kam tu tā? Rau, veiše...

(raud)

PĒTARS. Tu, Vāķi, ved Māti prom! Un slāpē nemieru, kas gruzd! Tavā ziņā, ka pret Mari ļauži netiek grēkā! Tu atskaitā, ja rēķins kļūms!

MĀTE. Veiše, rau, ... ak, jalcik, jalcik...

VĀĶIS. Māt, staigājam! Jāķer laiks! Bež žēlas spundes jātriec vaļā, lai lok, lai bezspēkā krīt zemē – tad lūgs, kas izpalīdzēt var. Māt, savācies, nedrīkst atvēlēt, ka mūs pārsteidz pusratā.!

MĀTE. Ak, veiše, grīlīgs mirklis, rau...eh, jalcik...

(Māte un Vāķis aiziet.)

PĒTARS. Ne joni atpakaļ, ne sāņus... Es spraislis pret debesi atspiests. Ak, izturēt... Marei ļaunu nenodarīs... gan drausmas aiztiks garām – Vāķis gādās. Tas vīrs prot kalpot godam.

Vien nepadoties sev, tad arī pret pasauli neliekšos mīksts.

Tik stingru roku, līdz akmens pirkstos drūp, kur vēl ļaužu prāts.

Mana griba vaļu locīs. Arī Mātes groži aprausies.

(Uzmet skatu logam. Satrūcies.)

Mare... tur Mare...

(Mare, Pētaru pamanījusi, pieskrien logam.)

MARE. Pētar, roku padod! Nav spēka vairs... kur murgs, kur nomods atjēgt dodī. Pētar! Kaut vārdu teic! Panāc, ļauj sevim pieskarties. Atbrīvē no lituvēna, kas neziņu plosa. Ak,dievs, ak, labais, runā jel... kas noticis?

PĒTARS. Vai tas nav jāprasa man tev?

MARE. Ko tev balss tik asi dur?

PĒTARS. Jau Māte bija še un grēku izteica. Tai negodā klāt nepīšos. Velti meklēt skrēji.

MARE. Pētar, mans šķīstums vien tavu roku lietāts. Mēs kopā salikti no dabas. Mums kopējs auglis briest.

PĒTARS. Mūs maigums vienoja, kas pagaisis. Ej prom, ej prom! Jau esmu noliedzis sev tevi uzskatīt.

MARE. Es uzticīga tev. Tu mans... mans vienīgs. Kas tevi nomoka? Un naktī tramīgs bijī, kā pa miegam lauzītos ar kādu... pat klēpja priekam neļāvies.

PĒTARS. Kaut varētu paputēt...

MARE. Labais, izteic man, kāds smagums tev uzgūlis? Acīs paveries. Skati mūsu laimes brīžus. Tie manī ieauguši un kuplo līdzī pašas dzīvībai. Pētar, vai laist iznīdēt? Pētar, raugi, Pētar, raugi. Nu, raugi, jau atvilgst tavi sejas panti... Pētar ... jau gaisma ietrīsas tev acu ābolos...

PĒTARS. Mare! Mare mana! Bēgsim, bēgsim prom!

MARE. Ak, dievs, kur aizbēgsim?

PĒTARS. Ak, dievs, kaut vai debesī! Prom no tejienes... prom, lai paliktu kopā, lai mēs abi vien, Mare! Te uz ļaunu vien var šķiebties.

MARE. Mums jāpaliek. Ne mākoņos – uz zemes bērni dzimst. Ko labu atradīsim svešumā?

PĒTARS. Es te sev svešs. Ak, Mare, ja svešāds tieku, ka nepazīsti pat I tu?

MARE. Jaukais, kur gan mūžā atrast stīgu, kas izcirsta mums vieniem vien!

PĒTARS. Es tavu Tēvu nogalēju...

MARE. Nerunā par to... nojautā man svila... nevajag par to...

PĒTARS. Tas nejauši... es sargādamies. Tēvs mani nožņaugtu akli, bez naida, acīs nepavērdamies... Bēgot aizķeros steķos... pārguris viņš uzklupa, bez spēka pirkstus atlaist vaļā, viņš mani nožņaugtu... Mare, man šķitās dzirdams, ka tu kliegā, lai neatstātu tevi...

Kad Tēvu nāvīgi atgrūdu... Pastulbais mudījās tuvu un matīja ... tad uzstāja pirmās nakts tiesības uz tevi – samaksu, ka ļaužos ļauno ziņu nelaidīs.

Es logu vaļā atstāju...slēpies vaktēju. Kad guļvietai viņš zagās klāt – tumsā notriecu ar akmeni... Dzīru troksnis griezās biezs – saimei apgrēcība neiekrita ausīs.

MARE. Tev vieglāk tapa. Tā allaž sirdi izteiksim viens otram. Tu taisnīgs, Pētar. Ko gan tev nācies pārceist manis dēļ, mans jaukais.

PĒTARS. Es nodevējs... Ak, Mare, cik viegli nodot – zeme neiebrūk un padebeši nesagrūst, un tāpat es runāt varu, un locekļi man nesāk kalst... un arī tu pret mani naidā necelies...

Mare, es tevi nodevu – tevi vienu atstādams tur ļaužu patvaļai.

Ak, briesmas, cik viegli nodot! Kā tev svētai drīkstu blakus stāvēt?

MARE. Tu mans... mans vienīgs, mans allaž, lai kāds ar ne.
(apskaul Pētaru, mutē acis, pieri)

PĒTARS. Skat, no vienas saules dzer visa pļava...

MARE. Tak katra puķe sūc gaišumu no sava stara.

PĒTARS. Ak, Mare, mana gaisma!
(Ienāk Māte.)

MĀTE. Rau, meit, tu teitan... Veīše, kā nu tālāk, rau? Vai ir kas lemts, vai, āre, vajag spriest?

MARE. Māt, es bez vainas... Tur Pastulbais... Pētars izteica, kā risis.

MĀTE. Ko daudz par Pastulbo. Tas, jakcik, norakts jau. Vāķis vēl dažus vīrus uz to piedabūja. Rau, iestāstīja, ka Pastulbais slepus līdis svētumu piesmiet, līdz ar to tas pašu augsto zaimojis, un, rau, tāpēc tad to ķēris dieva sods.

MARE. Māt, tā patiešām...

MĀTE. Viensalgs, kā tur cisās risa. Klaus, ļauži trami. Rau, šiem vienlīdzība solīta, nu, rau, atstumti no soda spriešanas un piekopšanas, veīše...

PĒTARS. Māt, es vainīgs!

MĀTE. Vainīgs, nevainīgs, jakcik, kāds tam vairs svars. Rau, viegli vienlīdzību dalīt, kad pašam tarba tukša.

PĒTARS. Jā, Māt, es Mares necienīgs.

MARE. Pētar...

MĀTE. Klaus, tu atsakies?

MARE. Māt!

MĀTE. Meit, par tevi gādāšu, cik iespēj Māte, veīše...

PĒTARS. Vai varu izpirkties? Grūd smagākā slogā, dienu, nakti bez atmiega. Kalpošu kā vergs, lai izpirktu vainu – lai Mares cienīgs!

MĀTE. Ače, nav kalpam jaudas sevi izpirkt.

MARE. Māt, kāpēc atsakies tu balstīt?

MĀTE. Veīše, mēs ļauži, ne jūga lopi vien – mums vēlētā ticība liek iekopties kultā. Rau, jakcik, mūžam cerā jāpietur sev dievs.

MARE. Vai Pētars vairs ne dievs?

MĀTE. Kāds tur dievs, kas līdzīgs. Rau, ļauži ar kā no līdzīga ģērēs.

PĒTARS. Kā sevi taisnot saimes priekšā? Māt, vairs nevaid prāta še uz zemes!

MĀTE. To, rau, ļauži lems. Asinsdvaka palaista, plēsoņas satrakoti, jakcik, kliez, ka tu pats uz savu roku, ko gribēsi to ņemsies slaktēt. Veīše, piekrāpti cerībā, kāro atriebšanu. Rau, tevi iesmā durs par upurjēru un jandālā, jakcik, kritīs, āče, Mares svētums... un bērniņš dzims ar tēva – slepkavas zīmi pierē... veīše...

Klaus, Pētar dēls, būs labāk, jakcik, - ja tu kāpsi debesī.

Pētars. Kā, debesī?

MARE. Māt!

MĀTE. Tad pasaulei taps vieglāk.

Ļaužiem jādod viest, ka tu, rau, cēlisirdīgāks, taisnuprātīgāks, ka tu, rau, neaiztiekamams, nesniedzams... ka tu, rau, ieraugs abrā, ače, maizē izaudzis. Kas jātur augstu, kur zemiskumam netikt klāt. Jakcik, tevis svētīti, rau, gaiši tapsim. Jo iesim augumā, jo augšupāk tevi celsim, rau, veiše...

MARE. Ak, Māt, ak, Pētar, ... kā es?!

MĀTE. Meit, meit, tu, veiše, - māte. Klaus, ne sirdēdās, nes dievu sevī kā dzīvībiņu gaidāmo, ak, veiše...

(Dzirdama zirgu pakavu dipoņa, kas tuvojas. Satrakoti zviedzieni, ļaužu auri un svilpieni.)

MĀTE. Rau, nāk ar Vāķis. Viņš, dēls, tev palīdzēs.

(Ienāk Vāķis.)

MĀTE. Mēs, rau, uz gājumu... vēl, veiše, ardievas pirms ceļa.

PĒTARS. Tev uzticējos, Vāķi.

VĀĶIS. To jaušu, draugs, paldies! Redz, nu laiks, ka izpalīdzu tev. Tu augstāk uztiksi par citiem.

PĒTARS. Vai netapšu es tikai miets, dzīts debesī, pie kā tev ļaužus paklausībā saitēt?

MĀTE. Ače, tas pašu ļaužu atkarā – cik viegli spēs tev pretī slieties. Jakcik, nu tev, Pētar, skanēs aplkusušie zvani.

VĀĶIS. Draugs, aplam negemzies, kas te paliek zemumā.

Nu izraugies – ar seju, vai ar muguru pret mums tev labāk stāvēt, pirms atvadoties krīti zemi skūpstīt.

MARE. Ak, Māt, es nezturu...

PĒTARS. Ļauj, ka aizeju es viens.

VĀĶIS. Ak, augstais, tev aplam uzticos.

(Vāķis pamet Pētaram blieždaiku.)

MĀTE. Vāķi, pavāc Mari, ka tiek no vietas.

Vāķis palīdz Marei iet. Māte seko. Dzirdama zirgu pakavu dipoņa, zviedzieni, ļaužu satrauktas balsis. Dziest gaisma. Aizveras priekšgars.)

Beigas